

ความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีต่อสื่อมวลชนไทย

ศรัณย์ธร ศศิชนาการแก้ว*

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ**

Abstract:

The purposes of the research are to study the roles of today's mass media and to gather media members' opinions on media reform via qualitative and quantitative methodologies. Quantitative findings show that television is the medium media entrepreneurs have used the most. The next most used media are email and mobile phone respectively. Media entrepreneurs have high approval for the role of mass media today and think the roles follow the Normative Theories of Media Performance. The approval for public interest and accountability are in the middle to high level. Besides, most media members view that media organizations should have the regulation in certifying media license and the regulation in controlling the salary and welfare of media. Qualitative findings show that in regards to freedom, media members believe Thai media has freedom on the overall but has faced many legal restrictions too. In regards to content, most media members think the unbalanced proportion of substance and entertainment is not the problem of mass media, but rather the policy of each organization. In regards to work-amid-crisis atmosphere, most newsmen admit that working under the "red-yellow conflict" is more difficult than any previous political

*ศรัณย์ธร ศศิชนาการแก้ว (นิเทศศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์และหัวหน้าภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (PhD., Mass Communication, Ohio State University, USA.,1984) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณบดีและรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากงานวิจัยเรื่อง "แนวทางการปฏิรูปสื่อในมุมมององค์กรกำกับดูแลและเฝ้าติดตาม" โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

crisis because it was not possible to say who are completely right or wrong.. In regards to code of conduct, all media members say their editorial staff will not vilate any person's rights or defame anyone. In regards to media oversight, most media members

disagree with the idea of media supervision by the government. They, however, agree that self-regulatory system should be in place. To them, media consumers are the best mechanisms to supervise media.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ที่มีต่อสื่อมวลชนไทยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสื่อมวลชนต่อแนวทางในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบัน 2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสื่อมวลชนต่อแนวทางในการปฏิรูปสื่อ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า สื่อที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเปิดรับและใช้รับส่งข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ โทรทัศน์ อีเมลล์ และโทรศัพท์มือถือ ตามลำดับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีทัศนคติอยู่ในระดับเห็นด้วยในระดับมากต่อประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ผู้ประกอบวิชาชีพมีความเห็นว่าสื่อมวลชนได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแนวทางทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งมุ่งไปที่การปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์สาธารณะของสังคม และมีความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไปจนถึงระดับมาก และความคิดเห็นว่าควรจัดให้มีระบบการออกใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ และควรได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพอ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าด้านเสรีภาพสื่อ สื่อมวลชนมองว่าเสรีภาพของสื่อไทยวันนี้มีพอสมควร โดยภาพรวมมีอิสระแต่อยู่ภายใต้ข้อกฎหมายซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ด้านเนื้อหา ส่วนใหญ่มองว่าเรื่องสัดส่วนระหว่างสาระและความบันเทิงไม่ได้เป็นปัญหาของสื่อเป็นเรื่องของนโยบายแต่ละองค์กร ด้านการทำงานในสถานการณ์

ความขัดแย้ง ส่วนใหญ่ยอมรับว่า การทำงานของคนทำข่าวภายใต้ความขัดแย้งทางความคิดที่แบ่งเป็น “เหลือง-แดง” ยากกว่าวิกฤตการณ์ที่ผ่าน ๆ มา เพราะครั้งนี้เป็นวิกฤตที่ไม่สามารถชี้ขาวชี้ดำได้ ในด้านจรรยาบรรณสื่อมวลชนทุกแขนงบอกว่า กองบรรณาธิการมีจรรยาบรรณในการทำงานที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและหมิ่นประมาทก่อให้เกิดความเสียหายชื่อเสียง ด้านการกำกับดูแลสื่อ สื่อมวลชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยจะให้มีการกำกับดูแลสื่อโดยรัฐ แต่เห็นว่าการมีการกำกับกันเองโดยสื่อ และที่สำคัญสื่อถูกกำกับโดยสังคมที่เป็นกลไกตลาดคือผู้บริโภคสื่ออยู่แล้ว

บทนำ

การปฏิรูปสื่อ นั้น นับเป็นวาระที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของการดำเนินการตามแผนปรองดองแห่งชาติ เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันเสนอแนะและวางแนวทางการสร้างสื่อ การที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปสื่ออย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง โดยการกำหนดให้เป็นหนึ่งในแผนปรองดองแห่งชาตินั้น นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีและเป็นโอกาสอันดีที่สื่อมวลชนเองจะได้หันกลับมาพิจารณาบทบาท หน้าที่ของตนที่ผ่านมา และบทบาทในอนาคตว่าสื่อมวลชนควรจะมีบทบาท หน้าที่

ความรับผิดชอบอย่างไรในการที่จะช่วยสร้างเสริมสังคมประชาธิปไตยและระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

จากอุปสรรคต่างๆ มากมายโดยเฉพาะความรู้เสถียรภาพทางการเมืองซึ่งส่งผลให้กระบวนการปฏิรูปสื่อไทยหยุดชะงักเป็นช่วงๆ เมื่อรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับวาระการปฏิรูปสื่ออย่างจริงจังแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้มองเห็นความสำคัญของการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติเบื้องต้นของสื่อมวลชนต่อแนวทางการปฏิรูปสื่อ เพื่อที่จะได้นำมาเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการวางแผนแนวทางการปฏิรูปสื่ออย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสื่อมวลชนต่อแนวทางในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสื่อมวลชนต่อแนวทางในการปฏิรูปสื่อ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) และเชิงคุณภาพ (Quantitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความคิดเห็นคือผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน อาทิ ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการข่าว คอลัมนิสต์ ผู้ประกาศข่าว พิธีกร และนักวิเคราะห์ข่าว เป็นต้น ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช่หลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling)

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นส่งแบบสอบถามไปยังผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนตามองค์กรสื่อต่างๆ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 183 คน ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 60 ราย และการสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 48 ราย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากผลการวิจัยของการศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีต่อสื่อมวลชนไทยสามารถสรุปประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ โดยมีสัดส่วนเพศชาย ร้อยละ 53.0 และเพศหญิง ร้อยละ 45.9 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 36 - 45 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 53.0 กลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนน้อยที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.6

กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสดและสมรสในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีสัดส่วนของสถานภาพโสดและสมรส ร้อยละ 50.8 และ 42.6 ตามลำดับ ในด้านการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.4 รองลงมาคือระดับปริญญาโท ร้อยละ 21.3 และระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาโทมีเพียงเล็กน้อย คิดเป็นสัดส่วนรวมกันทั้งหมดร้อยละ 7.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 92.3 ในขณะที่ทำงานอยู่ในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนรวมกัน

ร้อยละ 7.0 จากผลการสำรวจยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานใน ตำแหน่ง นักข่าว / ผู้สื่อข่าว เป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมาคือทำงานในตำแหน่งผู้ประกาศข่าว และพิธีกร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.7 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนน้อยที่สุดได้แก่ นักวิเคราะห์ข่าว / คอลัมน์นิสต์ คิดเป็นร้อยละ 0.5 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประจำในสายงาน โฆษณาหน้า 1 / ข่าวภูมิภาค / ข่าวอาชญากรรมมากที่สุด ฯลฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.0 รองลงมาคือข่าวกีฬา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.3 และกลุ่มตัวอย่างที่ทำหน้าที่ โฆษณาไอที มีสัดส่วนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.5 ในด้านรายได้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดคือ ร้อยละ 29.0 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.0 และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 50,001 - 60,000 บาท มีสัดส่วนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 1.6 เมื่อจัดกลุ่มตามประเภทของสื่อ กลุ่มตัวอย่างทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.1 และทำงานด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 74.9

ส่วนที่ 2 สื่อที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเปิดรับและใช้ส่งข้อมูลข่าวสาร

ลำดับสื่อที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนเปิดรับและใช้ส่งข้อมูลข่าวสาร สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 3 มีดังนี้ ลำดับที่ 1 ได้แก่ โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 27.3 ลำดับที่ 2 ได้แก่ Email และโทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 12.6 ลำดับที่ 3 ได้แก่ วิทยุและเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 11.5 ส่วนสื่อที่

สื่อมวลชนเปิดรับและใช้น้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ จานดาวเทียม คิดเป็นร้อยละ 3.8 ตามด้วย True Cable TV และนิตยสาร คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 3.3 และร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 สื่อที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเปิดรับและใช้ส่งข้อมูลข่าวสาร

หนังสือพิมพ์ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเปิดรับและใช้ส่งข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ได้แก่ ไทยรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.0 รองลงมาเป็นหนังสือพิมพ์มติชนคิดเป็นร้อยละ 12.6 หนังสือพิมพ์ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพเปิดรับและส่งข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด ได้แก่ กรุงเทพธุรกิจและโพสต์ทูเดย์ มีสัดส่วนร้อยละ 0.5 เท่ากัน

นิตยสารที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด ได้แก่ นิตยสารข่าว คิดเป็นร้อยละ 8.7 รองลงมาเป็นนิตยสารผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 8.2 นิตยสารที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับน้อยที่สุด ได้แก่ นิตยสารสิ่งแวดล้อมและนิตยสารไอทีคิดเป็น ร้อยละ 0.5 สำหรับสื่อวิทยุ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อวิทยุมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่เปิดรับสื่อวิทยุ ทั้งนี้มีสัดส่วนผู้เปิดรับสื่อวิทยุและไม่เปิดรับสื่อวิทยุคิดเป็น 43.2 ต่อ 56.8 กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับวิทยุชุมชนมีเพียงร้อยละ 7.1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เปิดรับวิทยุชุมชนมีร้อยละ 92.9

สำหรับสื่อโทรทัศน์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมาได้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวี กลุ่มตัวอย่างเปิดรับร้อยละ 10.9 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 และช่อง 11 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.7 เท่ากัน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เปิดรับเคเบิลท้องถิ่น

มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 96.2 และเปิดรับเคเบิลท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 96.2 สำหรับสื่องานดาวเทียม กลุ่มตัวอย่าง ไม่เปิดรับสื่องานดาวเทียม คิดเป็นร้อยละ 90.2 และเปิดรับสื่องานดาวเทียมคิดเป็นร้อยละ 9.8

ในด้านการใช้สื่อใหม่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับกลุ่มเว็บไซต์ข่าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.2 โดยเปิดรับเว็บไซต์บันเทิง คิดเป็นร้อยละ 9.0 และเว็บไซต์อื่นๆ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.0 เว็บไซต์สืบค้นข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด ได้แก่เว็บไซต์ Google คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.0 เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดได้แก่ Facebook คิดเป็นร้อยละ 47.5 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 80.9 ไม่เปิดรับกระดานสนทนาเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับกระดานสนทนาร้อยละ 19.1 และในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.7 ไม่เปิดรับ Email ส่วนที่เปิดรับ E-mail คิดเป็นร้อยละ 44.3 โปรแกรมสนทนาที่กลุ่มเป้าหมายใช้มากที่สุด ได้แก่ โปรแกรม MSN คิดเป็นร้อยละ 38.8

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพต่อสื่อมวลชนในปัจจุบัน

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนไทย โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับที่สูงที่สุดในระดับเห็นด้วย โดยในสองอันดับแรก ได้แก่ การเห็นด้วยกับประเด็น “การนำเสนอข่าวความขัดแย้งระดับนานาชาติ ควรนำเสนอด้วยความระมัดระวัง” (ค่าเฉลี่ย 4.18) และประเด็น “สื่อมวลชนสามารถนำเสนอข่าวสารที่ทันสมัย รวดเร็วและเกาะติดสถานการณ์” (ค่าเฉลี่ย 4.12) ประเด็นสองอันดับสุดท้ายซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับ เฉยๆ ได้แก่ “สื่อมวลชนนำเสนอข่าวโดยคำนึงถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของ

ผู้ที่ตกเป็นข่าว” (ค่าเฉลี่ย 2.88) และประเด็น “สื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือ” (ค่าเฉลี่ย 2.51)

โดยภาพรวมแล้วความแตกต่างทางเพศ ไม่เป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน มีทัศนคติในประเด็นต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (23 ประเด็น) ทั้งนี้ มีเพียง 3 ประเด็นที่ทัศนคติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) รัฐเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนมีช่องทางการนำเสนอข่าวสารที่หลากหลาย ($p = 0.04$) โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.34 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 2.98 (2) สื่อมวลชนมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวมาแล้วอย่างดี ($p = 0.03$) เพศชายมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.45 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.69 และ (3) สื่อมวลชนสนับสนุนให้ผู้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม ($p = 0.05$) เพศชายมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.78 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.53

ความแตกต่างทางด้านประเภทสื่อที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทำงาน (สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์) โดยภาพรวมไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น (24 ประเด็น) ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในสื่อต่างประเภทกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามมี 2 ประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) สื่อมวลชนไทยมีความเป็นอิสระในการนำเสนอข่าวสาร ($p = 0.05$) สื่อสิ่งพิมพ์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.78 ในขณะที่สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 2.95 และ (2) สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารโดยคำนึงถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ที่ตกเป็นข่าว ($p = 0.02$) สื่อสิ่งพิมพ์มีค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น 3.65 ในขณะที่สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 3.72

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพ สื่อมวลชนต่อสวัสดิภาพของสื่อมวลชน

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 69.4 มีความเห็นว่าควรจะมีการใช้ระบบการออกใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพและร้อยละ 74.9 มีความเห็นว่าใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพควรออกโดยองค์กรวิชาชีพ และร้อยละ 97.0 มีเห็นว่าการออกใบอนุญาตควรใช้วิธีผ่านการอบรม และกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันว่า ผู้สื่อข่าวหรือนักข่าว ผู้ประกาศข่าว และพิธีกร หรือผู้ดำเนินรายการเป็นกลุ่มบุคลากรที่สมควรจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 42 มีความเห็นว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนควรมีรายได้ มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ร้อยละ 33.3 มีความเห็นว่า ควรจะมีรายได้ระหว่าง 15,000-19,999 บาท ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ยังมีความเห็นว่า สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องไป ปฏิบัติงานภาคสนามในสถานการณ์ความขัดแย้ง ควรได้รับสวัสดิการเพิ่มเติมในรูปแบบของการประกันชีวิต (ร้อยละ 38.3) มากที่สุด รองลงมาคือประกันสุขภาพ (ร้อยละ 23.87) และเบี้ยเลี้ยง (ร้อยละ 10.18)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

เสรีภาพสื่อ

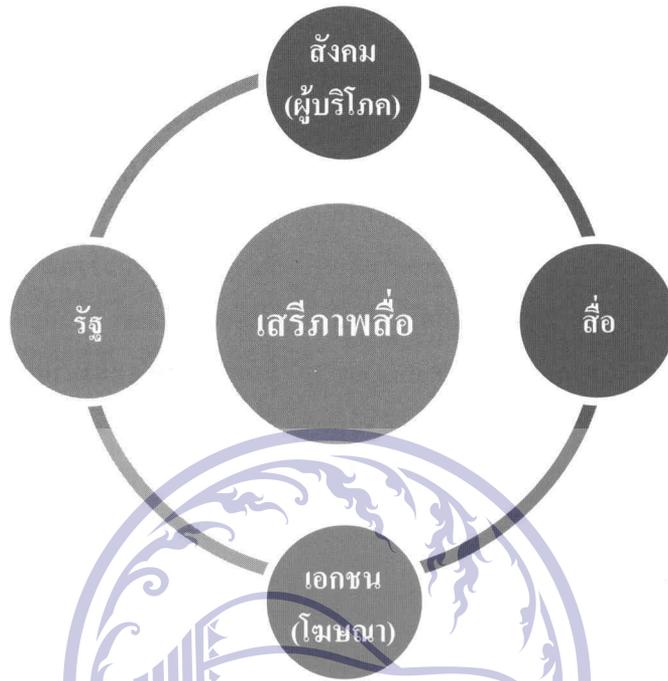
สื่อมวลชนมองว่าเสรีภาพของสื่อไทยวันนี้ มีพอสมควร โดยภาพรวมมีอิสระแต่อยู่ภายใต้ข้อกฎหมาย

คือ พรบ.หมิ่นประมาทและจรรยาบรรณวิชาชีพ และ ด้วยช่องโหว่ของประเด็นเรื่องข้อกฎหมายทำให้มีการนำเรื่องกฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมการทำงาน ของสื่อ ตั้งแต่สมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ด้วยวิธีการฟ้องร้อง ทำให้หนังสือพิมพ์ต้องใช้จ่ายเงินวงศาลมาก เป็นภาระค่าใช้จ่ายที่สูง ขณะที่สื่อใหม่อยู่ภายใต้ พรบ.คอมพิวเตอร์ เกี่ยวกับประเด็นนี้บรรณาธิการสื่อออนไลน์ฉบับหนึ่งมองว่าสื่อถูกรอบงำจากรัฐบาลในเรื่องข้อกฎหมาย ทำให้การทำงานยากขึ้น พร้อมกับเสนอว่าควรมีการทบทวนการนำพรบ.คอมพิวเตอร์ มาใช้เพราะที่ผ่านมามีปัญหาในแง่ของผู้นำมาใช้

คนทำสื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า เมื่อสื่อ ถูกแทรกแซงทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางการเมือง และทางธุรกิจทำให้มีผลต่อการทำงานแต่ไม่มีผลต่อการ ห้ามนำเสนอข่าว บรรณาธิการฉบับใหญ่รายหนึ่งย้ำว่า “สื่อต้องเซ็นเซอร์ตัวเองเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ การเสนอข่าวต้องรู้จักการเล่น ขึ้นอยู่กับบริบทของ สังคม ถ้าสังคมขณะนั้นต้องการอย่างหนึ่ง เราฟันกลาย เป็นหมาหัวเน่า” โดยท้ายที่สุด คนทำสื่อเลือกที่จะ เซ็นเซอร์ตัวเองหรือกำกับตัวเองด้วยการบาลานซ์ ระหว่างอุดมการณ์คนทำสื่อและความอยู่รอดของธุรกิจ เพื่อตอบโจทย์ของธุรกิจสื่อว่า “ทำอะไรให้ธุรกิจ อยู่ได้” เช่น จากข่าวหน้าหนึ่งเปลี่ยนเป็นลงข่าวหน้าใน เป็นต้น

ทั้งนี้สอดคล้องกับสื่อท้องถิ่นที่มองว่าตัวเอง มีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวพอสมควร แต่ปัญหาที่พบ คือการถูกแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพล เนื่องจากเป็น สื่อท้องถิ่น สังคมเล็กๆรู้จักกันหมด จึงต้องระมัดระวัง ในการนำเสนอข่าวด้วยการเซ็นเซอร์ตัวเองในระดับหนึ่ง

วงจรเสรีภาพสื่อ

ปรัชญาการทำงานธุรกิจสื่อ

เซนเซอร์ตัวเอง(ความอยู่รอดของธุรกิจ)

เนื้อหา

ส่วนใหญ่มองว่าเรื่องสัดส่วนระหว่างสาระและความบันเทิงไม่ได้เป็นปัญหาของสื่อเป็นเรื่องของนโยบายแต่ละองค์กร เช่นสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะวางบุคลิกภาพของหนังสือพิมพ์ตนให้เป็นอย่างไรมีเนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของหนังสือพิมพ์ เช่นเดียวกับสื่อโทรทัศน์ที่มองว่าเป็นไปตามกลไกตลาดคือเรตติ้ง(Rating)แต่ปัญหาคือเรื่องคุณภาพเนื้อหามากกว่าที่ควรมีจะมีคุณภาพมากกว่านี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสาระหรือความบันเทิงที่ทำให้มีคุณภาพมากขึ้น บรรณาธิการรายหนึ่งวิเคราะห์เนื้อหาสื่อไทยประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 อย่างคือ อำนาจ อคติ วัตถุประสงค์และผลประโยชน์ ขณะเดียวกันสื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีภาคประชาสังคมมาร่วมกำหนดสัดส่วนของสื่อ เพราะกลไกตลาดคือประชาชนเป็นคนกำหนดสัดส่วนของเนื้อหาอยู่แล้ว ที่สำคัญมีบรรณาธิการหลายท่านข้อนถามว่า ภาคประชาสังคมคือใคร ทุกวันนี้ภาคประชาสังคมยังไม่ชัดเจนว่าคือใคร

สื่อสร้างความแตกแยก VS สื่อประสานความแตกแยก

สื่อมวลชนมองประเด็นนี้ออกเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งยอมรับว่าการทำงานของสื่อปัจจุบันมีส่วนสนับสนุนสร้างความแตกแยกทางสังคม เป็นตัวเร่งให้สังคมแตกแยก ส่วนที่สองถึงกับปฏิเสธโดยยอมรับว่าสื่อเสริมให้ขัดแย้งมากขึ้นแต่ทั้งนี้สื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ส่วนที่สาม ปฏิเสธและมองว่าสื่อกำลังทำหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ข้อเท็จจริงก็คือสังคมแตกแยกอยู่แล้ว เพียงแต่รายงานให้ประชาชนรับทราบ เป็นเรื่องที่ประชาชนไปตีความเองว่าจะคิดอย่างไร แต่ทั้งสามส่วนมองเหมือนกันว่า ต้นตอความแตกแยกมาจากนักการเมือง ส่วนประเด็นสื่อประสานความแตกแยก ส่วนใหญ่มองในมุมเดียวกันว่า ไม่ใช่หน้าที่ของสื่อ สื่อไม่ได้มีหน้าที่ประสาน แต่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

สื่อสร้างความแตกแยก

Faculty of
Communication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY

+ สื่อเป็นตัวเร่ง

+ สื่อเสริมให้ขัดแย้งมากขึ้น
- สื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

- สังคมแตกแยกอยู่แล้ว
สื่อเพียงรายงาน

ต้นตอความแตกแยกมาจากนักการเมือง

การทำงานภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้ง

ส่วนใหญ่ยอมรับว่า การทำงานของคนทำข่าว ภายใต้ความขัดแย้งทางความคิดที่แบ่งเป็น “เหลือง-แดง” ยากกว่าวิกฤตการณ์เมืองที่ผ่านๆมาเพราะครั้งนี้เป็นวิกฤตที่ไม่สามารถชี้ข่าวชี้คำได้ ขณะที่สมัยก่อนต่อสู้ระหว่าง “ประชาธิปไตยกับเผด็จการ” เป็นการต่อสู้ระหว่าง “ประชาธิปไตยกับรัฐประหาร” คือเป็นข่าวกับคำ แต่ตอนนี้เป็นภาวะสังคมสีเทา ไม่สามารถเลือกได้ว่าเหลืองกับแดงอันไหนดีกว่ากัน เมื่อช่วงยากมาก สื่อมวลชนยังปฏิบัติงานยากมาก โดยคนทำสื่อต้องทำงานภายใต้ 1.ข้อเท็จจริงที่หลากหลายและยากที่จะชี้ว่าอันไหนจริง 2.ความชอบ – ไม่ชอบ และ 3. การเลือกข้างที่ปกคลุมไปด้วยอคติและจริตทั้งคนทำสื่อและคนเสพสื่อ

ในส่วนประเด็น “ความเป็นกลาง” คนทำสื่อบอกว่า การทำงานของสื่อยึดหลักเรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข้อเท็จจริง โดย บรรณาธิการสื่อออนไลน์ท่านหนึ่งบอกว่า จริงๆใช้คำว่า “เป็นธรรม” จะเหมาะสมกว่า เพราะสื่อต้องทำหน้าที่นำเสนอข่าวให้ออกาสที่เป็นสาระเป็นประเด็นให้ความเป็นธรรม เอาข้อเท็จจริงที่ดีที่สุดแม่นยำที่สุดมาเสนอต่อสาธารณชน ขณะที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งกล่าวว่า “ภูมิใจที่เป็นเหลืองไม่ปฏิเสธเพราะเหลืองคือความถูกต้องที่เรียกร้องเพื่อความถูกต้อง เพื่อส่วนร่วม เพื่อสถาบัน ภูมิใจมาก”

ในส่วนของสื่อท้องถิ่นก็มีการนำเสนอข่าวอย่างระมัดระวัง ส่วนใหญ่พยายามหลีกเลี่ยงข่าวการเมืองด้วยการนำเสนอรายการบันเทิง หรือการนำเสนอข่าวสารที่เป็นกลาง เช่นการหยิบยกพระราชดำริสมาเปิด ฯลฯ

สื่อมวลชนส่วนหนึ่งเห็นด้วยที่จะให้มีการทบทวนเรื่องสวัสดิการและสวัสดิภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะการอบรมนักข่าวเกี่ยวกับการทำงานเมื่อสถานการณ์การทำงานเปลี่ยนไปพร้อมเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย องค์กรใดก็ตามในเรื่องเงินเดือนหรือผลตอบแทน ล้วนมองว่าเป็นเรื่องของแต่ละองค์กรที่จะจัดสรรให้

จรรยาบรรณ

สื่อมวลชนทุกแขนงบอกว่า กองบรรณาธิการมีจรรยาบรรณในการทำงานที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและหมิ่นประมาทก่อให้เกิดความเสียหายชื่อเสียง โดยเฉพาะระมัดระวังเรื่องการลงข่าวเด็กและสตรี และภาพเกี่ยวกับเด็ก อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็ยอมรับผิดและใช้วิธีการนำเสนอข่าวแก้ไข

เช่นเดียวกับสื่อท้องถิ่นที่บอกว่าผู้ประกอบวิชาชีพนี้มีความตระหนักในเรื่องจรรยาบรรณอยู่แล้ว แต่ก็ยอมรับว่ายังมีวัฒนธรรมในการรับเงินค่าข่าว ค่าน้ำมันเมื่อลงพื้นที่ทำข่าว เนื่องจากรายได้น้อย

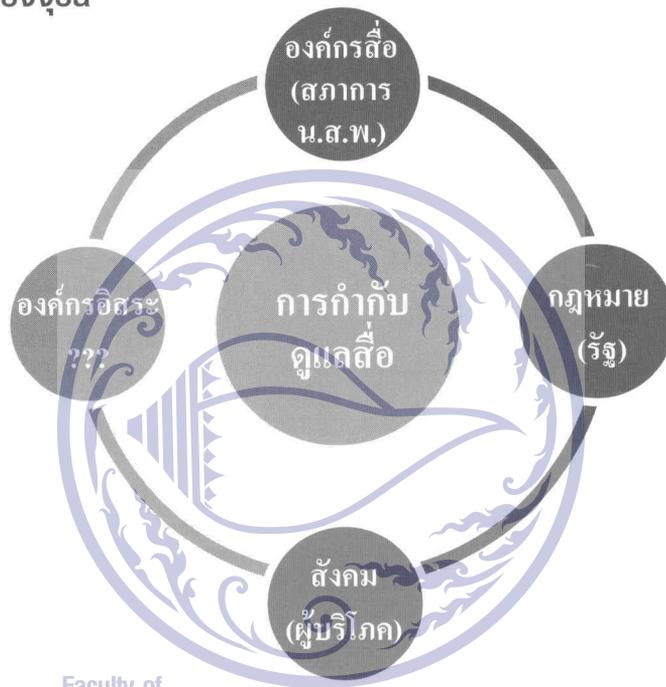
การกำกับดูแลสื่อ

สื่อมวลชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยจะให้มีการกำกับดูแลสื่อโดยรัฐ แต่เห็นว่าควรมีการกำกับกันเองโดยสื่อ และที่สำคัญสื่อถูกกำกับโดยสังคมที่เป็นกลไกตลาดคือผู้บริโภคสื่ออยู่แล้ว ถ้าไม่คิดอ่านไม่ซื้อ และมองว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสื่อ ณ เวลานั้นคือ เช่น สภาการหนังสือพิมพ์ถ้านำมาปรับโครงสร้างใหม่สามารถทำหน้าที่กำกับได้ดีโดยไม่จำเป็นต้องไปตั้งองค์กรอิสระขึ้นมากำกับดูแล ขณะเดียวกันเห็นด้วยจะให้ media

monitor แต่ต้องเป็นอิสระจากรัฐ โดยมีเงินก้อนหนึ่ง มาสนับสนุน หลายท่านเสนอว่าขายคลื่นของรัฐให้หมด เพื่อคืนอำนาจสู่ประชาชน แล้วเงินที่ได้จากการขาย มาสนับสนุน media monitor ขณะที่ไปประกอบวิชาชีพ

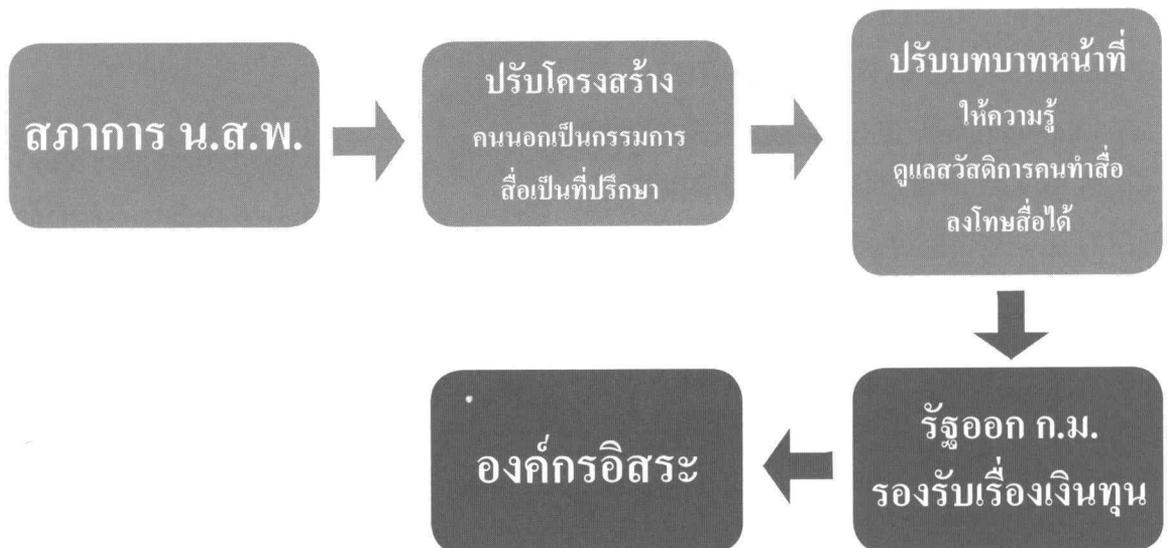
ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย บางรายมองว่าการมีไปประกอบ วิชาชีพสื่อเท่ากับละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ในการสื่อสาร แต่ในกลุ่มของสื่อวิทยุชุมชนและเคเบิลท้องถิ่น ส่วนบางส่วนเห็นด้วยกับการออกไปประกอบวิชาชีพ

การกำกับดูแลสื่อปัจจุบัน

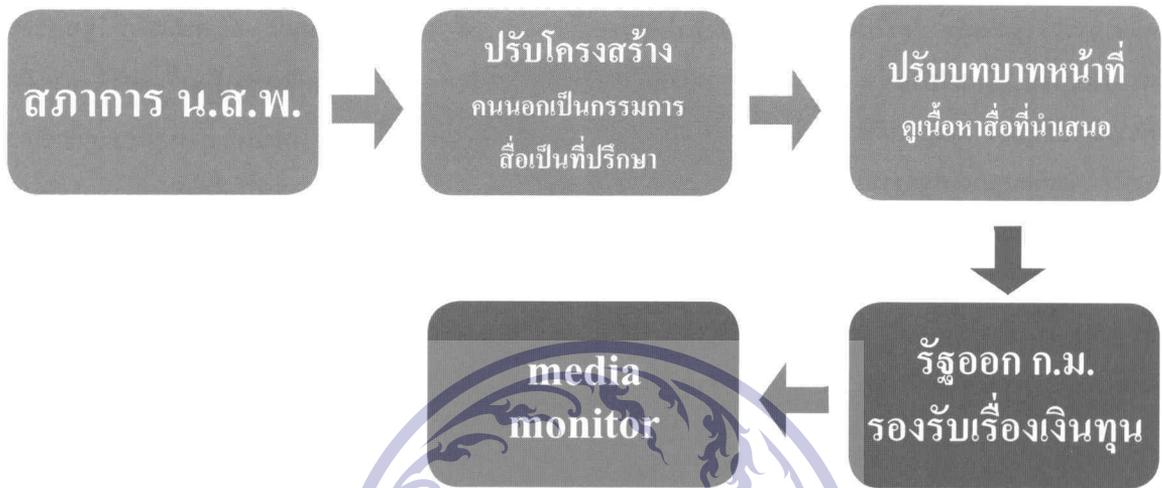

Faculty of
Communication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY

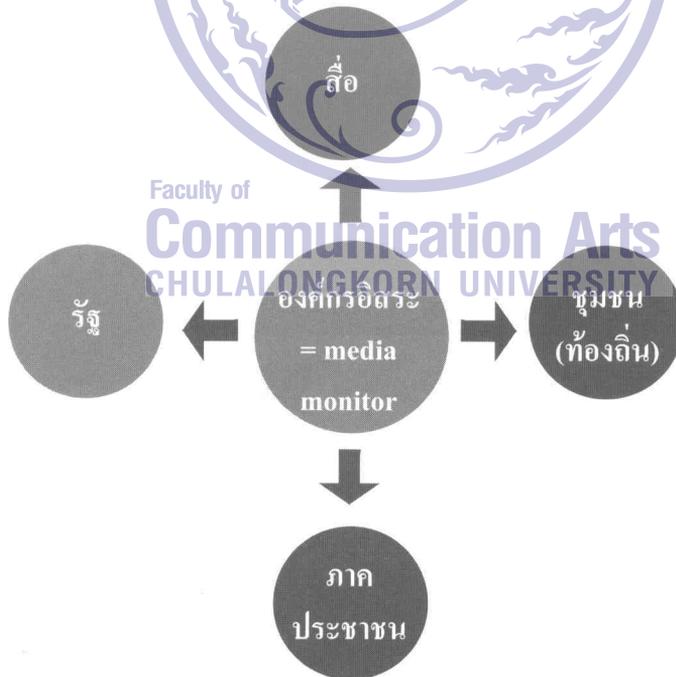
ข้อเสนอ 1 ให้ปรับสภาการ น.ส.พ.เป็นองค์กรอิสระที่กำกับดูแลสื่อ

ข้อเสนอ 2 ใต้รับสภากการ น.ส.พ.เป็นmedia monitor

โมเดลองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อ

อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลพบสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่ทำหน้าที่กำกับการทำงานของสื่อมวลชนว่า บรรณาธิการบางคนเสนอให้ทบพวน

พรบ.หมิ่นประมาทใหม่จากปัจจุบันที่มีความคิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง เปลี่ยนเป็นให้มีความคิดทางแพ่งเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะปัจจุบันพบว่ามีการนำ

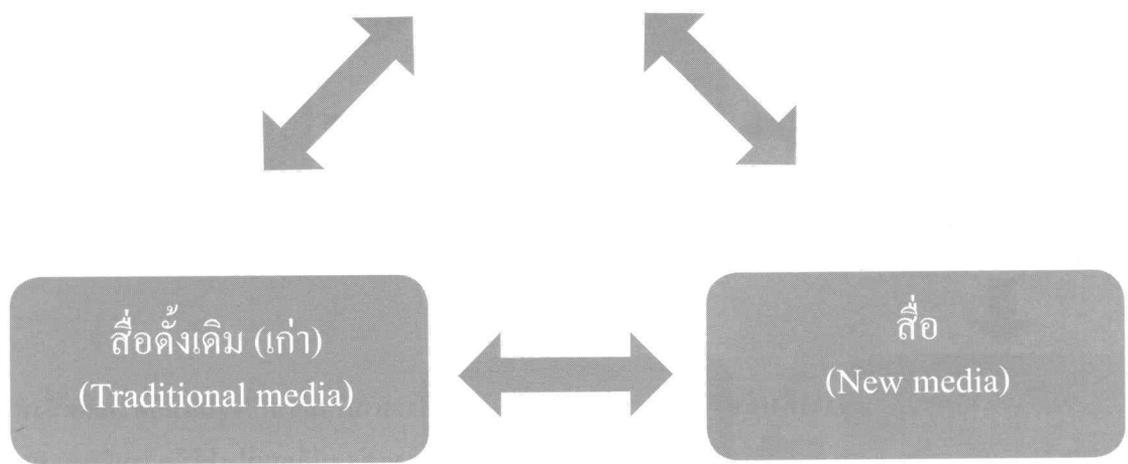
ประเด็นนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการคุกคามคนทำสื่อ ด้วยการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นร้อยล้านพันล้านบาท หรือ การใช้วิธีการฟ้องร้องไปทั่วประเทศ ซึ่งทำให้การทำงานของคนที่สื่อลำบากขึ้น และเสนอว่าควรมีการพิจารณาปรับปรุง พรบ.คอมพิวเตอร์ใหม่ เพราะถือว่ามี การใช้ที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ บรรณาธิการประชาไท ระบุว่า ทุกวันนี้รัฐ(ผู้บริหารประเทศ) มีการนำพรบ.ต่างๆ มาจัดการคนที่มีความคิดเห็นต่าง ตั้งแต่พรบ.คอมฯ พรบ.หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และเป็นลักษณะการ เลือกใช้กับบางฉบับ

ทั้งนี้สื่อมวลชนส่วนใหญ่เห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่ เพียงพอแล้ว ปัญหาคือการบังคับใช้กฎหมายให้เกิด ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ประกอบกับกระบวนการ ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆของกฎหมายค่อนข้างใช้เวลานาน

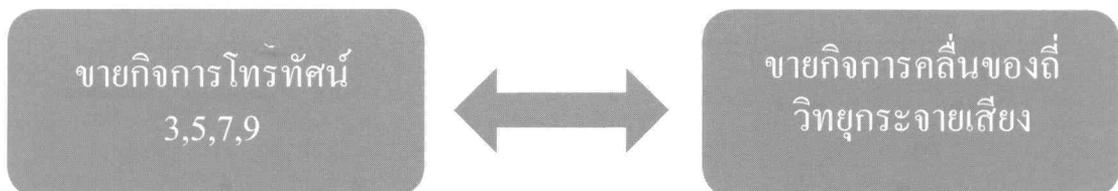
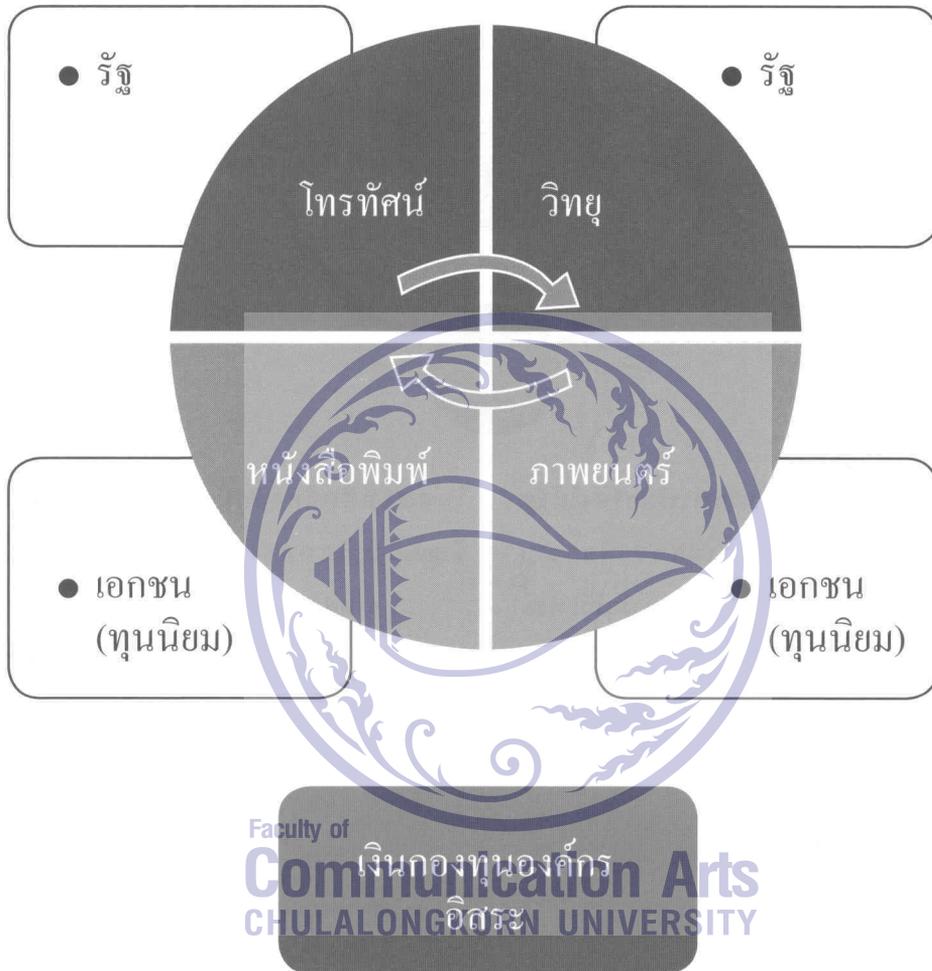
ข้อเสนอแนะจากสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเสนอว่า อันดับแรกที่รัฐควร จะ ปฏิรูปคือ โครงสร้างสื่อคือการเป็นเจ้าของกิจการสื่อ ที่วันนี้สื่อหลักคือโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ยังเป็นของรัฐ ทำให้การทำงานไม่มีเสรีภาพอยู่ภายใต้รัฐ ทั้งทางตรงและอ้อม และเมื่อขายแล้วนำรายได้ที่ได้มา ตั้งเป็นกองทุนเพื่อสำหรับใช้ในองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ กำกับดูแลสื่อ ขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์ถูกรวบงำโดยระบบ ทุนนิยมเพราะเป็นธุรกิจโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ปัจจุบัน เข้าตลาดหลักทรัพย์เป็นบริษัทมหาชน ทำให้การดำเนินธุรกิจ ยึดเรื่องผลประโยชน์เป็นหลัก เพราะต้องคำนึงถึงผลกำไร สำหรับสื่ออื่น

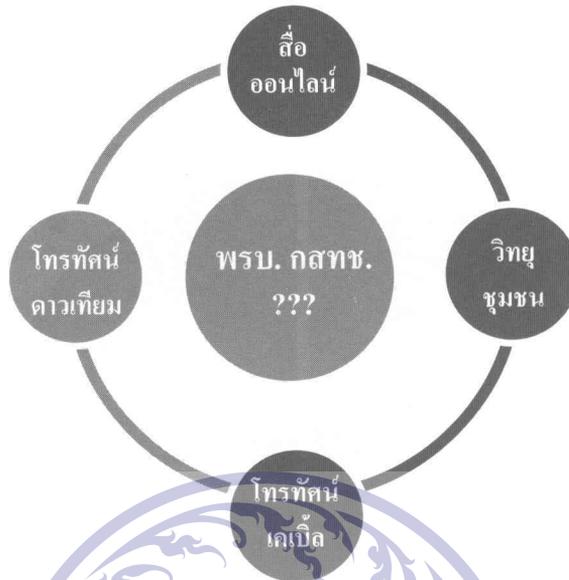
การเป็นเจ้าของกิจการ

สื่อดั้งเดิม (Traditional Media)

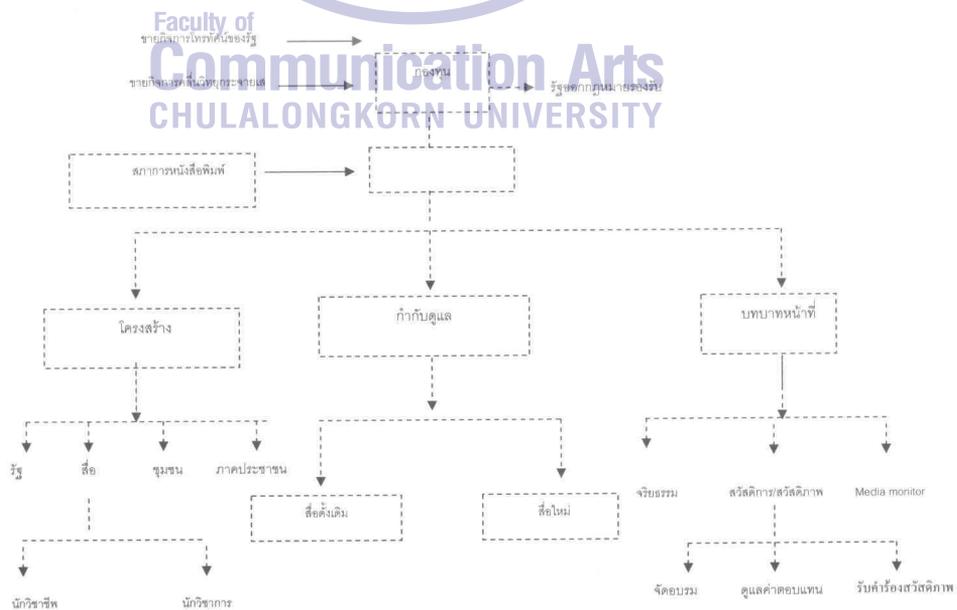
สื่อใหม่ (New media)

ในส่วนของสื่อท้องถิ่นมีการเรียกร้องให้รัฐเร่งรัดในการจัดตั้งคณะกรรมการกสทช. เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายต่างๆ ที่มี ทั้งนี้ วิทยุชุมชนและเคเบิลทีวีท้องถิ่นค่อนข้างมีความระมัดระวังในการดำเนินงานสูง เพื่อไม่ให้ผิดจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับ แต่ปัญหาคือยังไม่มี ความชัดเจน

ในขณะที่สื่อท้องถิ่นผิดกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย จึงดูเหมือนมี 2 มาตรฐาน

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์และนำไปสู่ข้อเสนอแนะการปฏิรูปสื่อมวลชนตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิชาชีพ สื่อมวลชนได้ดังตามแผนภาพต่อไปนี้

จินตภาพ (Scenario) องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อของคนทำสื่อ

รายการอ้างอิง

Baran, S.J. & Davis, D.K. (2009). *Mass Communication Theory: Foundation, Ferment, and Future*. Canada: Thompson Wadsworth.

McQuail, D. (2005). *MacQuail's Mass Communication Theory*. Oxford: The Alden Press.

กาญจนา แก้วเทพ. (2552). สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: แบรินด์เอจ.

Faculty of
Communication Arts
CHULALONGKORN UNIVERSITY